

УДК: 336.22

Федір Ткачик

доктор економічних наук, доцент,
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна
tkachyk.fp@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-4783-6919

Катерина Крисовата

кандидат економічних наук,
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна
krisovatakaterina@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-1147-8811

Тетяна Буряк

студентка факультету фінансів та обліку,
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна
tetianaburiak594@gmail.com
ORCID ID: 0009-0003-6808-9531

ОПТИМІЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЗА РАХУНОК ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Fedir Tkachyk

Doctor of Economics, Associate Professor,
West Ukrainian National University,
Ternopil, Ukraine

Kateryna Krysovata

Candidate of Economic Sciences,
West Ukrainian National University,
Ternopil, Ukraine

Tetiana Buriak

Student, Faculty of Finance and Accounting,
West Ukrainian National University,
Ternopil, Ukraine

OPTIMIZATION OF FINANCIAL RESOURCES OF TERRITORIAL COMMUNITIES AT THE EXPENSE OF PERSONAL INCOME TAX IN THE CONTEXT OF MARTIAL LAW

Анотація. У дослідженні розкрито сучасні аспекти адміністрування податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) як одного з провідних джерел формування місцевих бюджетів в умовах воєнного стану в Україні. Обґрунтовано,

що ПДФО виконує не лише фінансову, а й інституційну функцію, сприяючи зміцненню фінансової автономії територіальних громад. Визначено динаміку надходжень ПДФО за 2019–2024 роки та акцентовано увагу на зростанні частки надходжень з грошового забезпечення військовослужбовців, що стало наслідком посилення оборонних потреб держави. У межах порівняльного аналізу розглянуто європейські моделі оподаткування доходів громадян, зокрема прогресивний підхід у застосуванні ставок податку, наявність податкових пільг і соціальних відрахувань. Узагальнено концептуальні підходи щодо децентралізації податкових ресурсів і зміцнення фінансової стійкості громад. Запропоновано комплекс заходів щодо оптимізації адміністрування ПДФО в процесі нарощування фінансового потенціалу територіальних громад, серед яких – цифровізація податкових сервісів, підвищення прозорості розподілу бюджетних коштів, упровадження стимулів до добровільної сплати податків та посилення адресності податкових пільг. Наголошено, що в умовах протидії викликам воєнного часу ефективно управління податковими надходженнями є запорукою фінансової безпеки держави, реалізації стратегічних програм відновлення економіки та забезпечення соціальної рівноваги.

Ключові слова: фінансова політика, податкова система, бюджетні ресурси територіальних громад, фінансова децентралізація, податкове адміністрування, податок на доходи фізичних осіб, розвиток регіонів, воєнний стан, відбудова економіки України.

Abstract. The study explores current aspects of administering the personal income tax (PIT) as one of the principal sources of local budget revenues under the conditions of martial law in Ukraine. It is substantiated that PIT performs not only a fiscal function but also an institutional one, contributing to the strengthening of the financial autonomy of territorial communities. The dynamics of PIT revenues for the period 2019–2024 are identified, with particular emphasis on the growing share of receipts from the monetary allowances of military personnel, which reflects the increased defense needs of the state. Within the framework of a comparative analysis, European models of personal income taxation are examined, especially the use of progressive tax rates, the presence of tax benefits, and mandatory social contributions. The paper generalizes conceptual approaches to the decentralization of tax resources and the enhancement of fiscal resilience at the local level. A set of measures is proposed to optimize PIT administration, including the digitalization of tax services, increased transparency in the allocation of public funds, implementation of incentives for voluntary tax compliance, and the strengthening of targeted tax relief mechanisms. It is emphasized that, in the context of war-related challenges, effective management of tax revenues is a key prerequisite for ensuring the state's financial security, implementing strategic economic recovery programs, and maintaining social stability.

Key words: fiscal policy, tax system, budgetary resources of territorial communities, fiscal decentralization, tax administration, personal income tax (PIT), regional development, martial law, economic recovery of Ukraine.

Повномасштабна війна суттєво вплинула на економічну стабільність України, спричинивши руйнування інфраструктури, зниження бізнес-активності, релокацію підприємств та зміни в демографічній структурі країни. Внаслідок цих процесів територіальні громади зазнали значних фіскальних втрат, що позначилося на фінансуванні соціально-економічних програм. Одним із важливих напрямів реформування податкової системи України є удосконалення механізмів оподаткування податку на доходи фізичних осіб (ПДФО). Головною метою таких змін є підвищення ефективності процедури сплати ПДФО, зменшення рівня корупційних ризиків, стимулювання громадян до добровільного виконання податкових зобов'язань, а також забезпечення справедливих умов оподаткування для всіх суб'єктів податкового процесу.

Податок на доходи фізичних осіб є одним із загальнодержавних податків, обсяг якого напряму залежить від величини отриманих оподатковуваних доходів фізичних осіб. Важливо зазначити те, що особливістю цього податку є його досить швидка реакція на зміни, що відбуваються в економіці, особливо це стосується кризових явищ та періодів. У випадку зниження або відсутності доходів у фізичних осіб обсяг бюджетних надходжень від ПДФО суттєво скорочується.

Серед основних характеристик податку на доходи фізичних осіб можна виділити наступні:

- розмір податку залежить від рівня платоспроможності платника;
- можливості застосування прогресивної шкали ставок, наявність неоподаткованого мінімуму та податкових пільг сприяють соціальній рівності усіх платників податків;
- доходи з різних джерел оподатковуються за різними ставками;
- сплата ПДФО є одним із джерел забезпечення суспільними благами, які держава надає громадянам.

Необхідно звернути увагу на те, що механізм сплати податку на доходи фізичних осіб в Україні залишається майже незмінним протягом усього періоду його існування. Проте на сьогодні він не враховує сучасних тенденцій у формуванні структури доходів, а також актуальних економічних і циклічних процесів у країні.

Фіскальний потенціал ПДФО характеризується регулярністю надходжень до бюджетів, гнучкістю та не викликає спотворення цін, також даний податок відповідає визначеності оподаткування, тобто всі платники знаючи свій дохід можуть обчислити величину податку, а в більшості випадків кампанія декларування доходів громадян забезпечується активним супроводом консультаційного характеру з боку податкових органів (в Україні) та податкових служб у взаємодії з податковими консультантами (у країнах ЄС) [1].

Концептуальний підхід ідентифікації ролі податку на доходи фізичних осіб у розвитку муніципалітетів довів, що даний податок є інструментом не лише фіскального, але й інституційного зміцнення регіонів. Ефективне адміністрування ПДФО забезпечує економічну спроможність громад, підвищує ефективність надання публічних послуг та посилює демократичну підзвітність місцевої влади. Відзначимо, що у своєму науковому доробку «Economics of the Public Sector» лауреат Нобелівської премії Дж. Стігліц (2001) розглядає податок на доходи фізичних

осіб як ключовий інструмент забезпечення фінансової спроможності місцевих бюджетів. На його думку «прибутковий податок сприяє досягненню фіскальної справедливості, ефективності та стабільності в наданні муніципальних послуг» [2]. Водночас, у монографії У. Оутс «Fiscal Federalism» обґрунтовує переваги децентралізації податкових надходжень, зокрема податку на доходи фізичних осіб. Він стверджує: «надання муніципалітетам частки ПДФО зміцнює підзвітність, покращує розподіл ресурсів та стимулює ефективне місцеве самоврядування» [3].

Спільними рисами таких наукових підходів можна вважати позиціонування децентралізації податкових надходжень як засобу підвищення ефективності управління; фокусування на зміцненні фінансової автономії місцевих громад; підвищення ефективності розподілу ресурсів відповідно до локальних потреб; ідентифікація ПДФО як стабільного й передбачуваного джерела доходів місцевих бюджетів, а також інструменту соціальної та фіскальної справедливості.

Відмінні риси згруповано відповідно до поглядів вчених в табл. 1.

Таблиця 1

Систематизація спільних і відмінних рис впливу податку на доходи фізичних осіб на розвиток громад у поглядах Дж. Стігліца та У. Оутса

Ознака	Джозеф Стігліц	Уоллес Оутс
Ключовий фокус	Соціальна ефективність та економічна рівність	Теорія фіскального федералізму
Роль місцевих податків	Як механізм фіскального балансу в умовах різноманітності	Як інструмент локалізації публічних благ
Контекст	Більш загальноекономічний, глобальний підхід	Чітка прив'язка до ієрархії державного устрою
Фіскальні інструменти	Поєднання ПДФО з соціальними трансфертами	Розмежування податкових повноважень між рівнями
Цільова перспектива	Забезпечення рівності та доступності публічних послуг	Оптимізація міжбюджетних відносин
Орієнтація	Економіка публічного сектору	Інституційна структура фіскального управління

Емпіричний підхід засвідчив, що оподаткування доходів населення податком на доходи фізичних осіб у більшості держав світу відбувається за прогресивними ставками, тобто із збільшенням фінансових ресурсів населення зростає і ставка податку, яку сплачує платник.

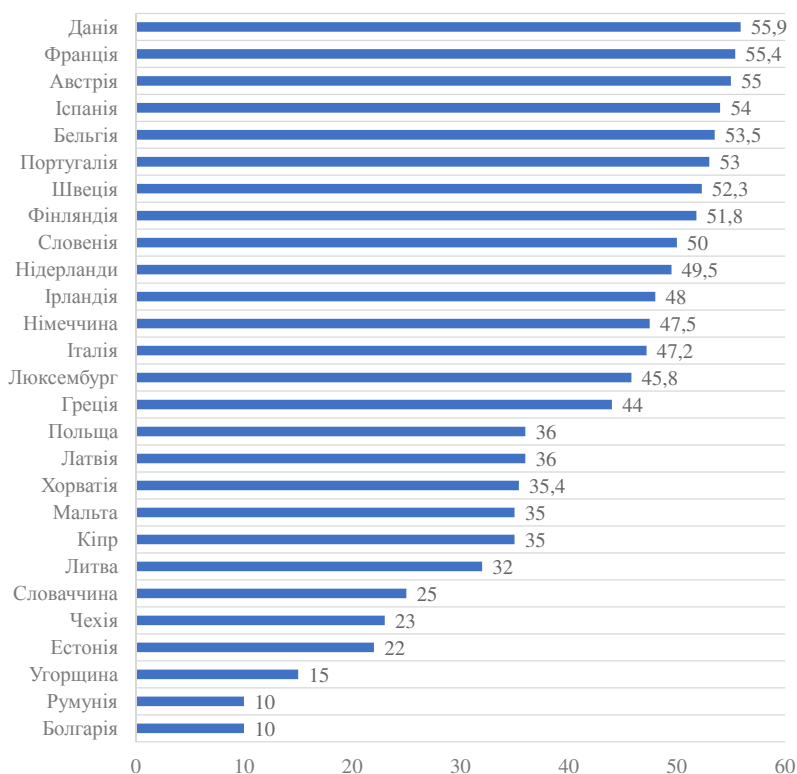
Розподіл надходжень від податку на доходи фізичних осіб (ПІТ) у країнах-членів ЄС розподіляється між різними рівнями бюджетів по-різному, залежно від національної системи та специфічних особливостей бюджетної системи. Зазвичай доходи від ПІТ можуть акумулюватися в місцевих, регіональних та загальнодержавному бюджетах.

Більшість європейських країн схиляється до такої системи оподаткування, котра заснована на принципі прогресивності «багатий платить більше». Згідно з даними за 2025 рік (рис. 1), найвищі максимальні ставки прибуткового податку серед країн-членів Європейського Союзу зафіксовані у Данії – 55,9%, Франції – 55,4% та Австрії – 55%, що

є найбільш характерним для західноєвропейських держав. Натомість найнижчі ставки притаманні для Болгарії та Румунії – 10%, а також Угорщини – 15%, які є країнами з історією посткомуністичних реформ. Якщо розглянути держави Південної Європи, як-от Греція, Кіпр, Мальта та Хорватія, то середній рівень ставок податку варіюється в межах від 35% до 44%. Європейська доктрина оподаткування доходів громадян чітко визначає рівень оподаткування залежно від фінансових можливостей платників.

У податкових системах різних країн Європейського Союзу є багато спільних особливостей та характеристик в оподаткуванні доходів населення, оскільки вони опираються на універсальну систему оподаткування. Основними принципами цієї системи є:

- платники податків розподіляються на резидентів та нерезидентів;
- базою оподаткування є загальний дохід фізичної особи;
- ставки оподаткування переважно є прогресивними;
- зниження податкових зобов'язань можливе за допомогою податкового кредиту;
- передбачені податкові пільги, які поділяються на постійні та тимчасові, це можуть бути податкові знижки та пільги для сімей із дітьми або без, по внесках у фонди соціального страхування чи пенсійні фонди [5].

Рис. 1. Ставки ПДФО у країнах-членах Європейського Союзу станом на початок 2025 року, % [4]

У податкових системах країн ЄС, крім податку на доходи фізичних осіб, громадяни можуть бути зобов'язані сплачувати внески до фонду соціального страхування, пенсійного фонду, а також у окремих країнах є збори на медичне страхування, які також підлягають обов'язковій сплаті платниками податків.

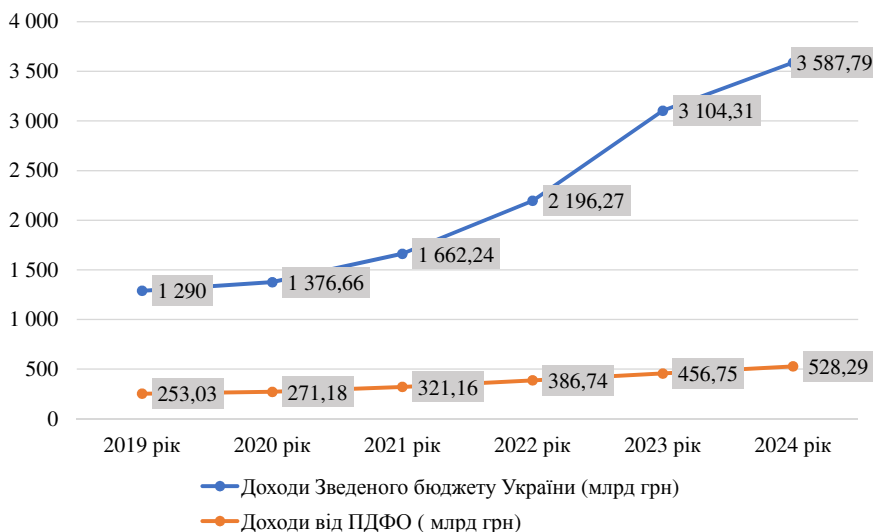
Сьогодні більшість країн членів ЄС використовують справедливую систему оподаткування доходів населення. Згідно з даними Європейської комісії, лише в 6 з 27 країн-членів Європейського Союзу встановлена фіксована ставка податку на доходи фізичних осіб. Водночас, у інших країнах діють диференційовані ставки даного податку, які залежать від фінансових надходжень громадян. Переважно у таких державах запроваджено від 2 до 7 рівнів податку. Наразі близько половини країн ЄС встановлюють максимальні ставки оподаткування, які перевищують 44%, а в 9 країнах ставка даного податку сягає понад 50% [6].

Варто звернути увагу на те, що при порівнянні податкових систем країн ЄС та України, можна побачити різницю в тому, що грошова сума неоподаткованого мінімум доходів платника податків в Україні не враховується у загальному оподаткованому доході фізичної особи. Згідно законодавства, неоподаткований мінімум в Україні станом на 2025 рік (так і в попередні роки) становить 17 грн і застосовується лише в окремих випадках (в т.ч. для визначення розмірів штрафних санкцій), які передбачені нормами Податкового кодексу України (ПКУ) та іншими законодавчими актами. Проте в Україні існує податкова соціальна пільга зі сплати податку на доходи фізичних осіб, вона в свою чергу дозволяє працівникам зменшити свій місячний оподатковуваний дохід, який отриманий із заробітної плати або інших схожих джерел доходів згідно положень ПКУ.

Незважаючи на велику кількість негативних факторів, таких як: зростання безробіття, масова еміграція фізичних осіб, що значно посилилася після початку повномасштабного вторгнення, податок на доходи фізичних осіб продовжує залишатися важливим джерелом формування доходів зведеного бюджету України та найбільшим з податків, що забезпечує дохідну частину місцевих бюджетів України.

На рис. 2 відображено динаміку надходжень податку на доходи фізичних осіб до зведеного бюджету України за 2019-2024 роки. Аналіз отриманих даних демонструє стабільне зростання обсягу коштів, що надходили до зведеного бюджету від сплати цього податку. Зокрема, надходження від ПДФО у 2019 році становили 253,03 млрд грн. У 2020 році сума податку на доходи фізичних осіб дещо збільшилася до 271,18 млрд грн. А в 2021 році цей показник зростав та сума надходжень сягнула 321,16 млрд грн.

Незважаючи на початок повномасштабного вторгнення у 2022 році, надходжень ПДФО до зведеного бюджету не зменшилися, а навпаки, зросли до 386,74 млрд грн. У 2023 році темпи зростання надходжень від ПДФО значно збільшилися до 456,75 млрд грн. У 2024 році надходження від податку на доходи фізичних осіб сягнули свого максимуму за останні 5 років та становили – 528,29 млрд грн.

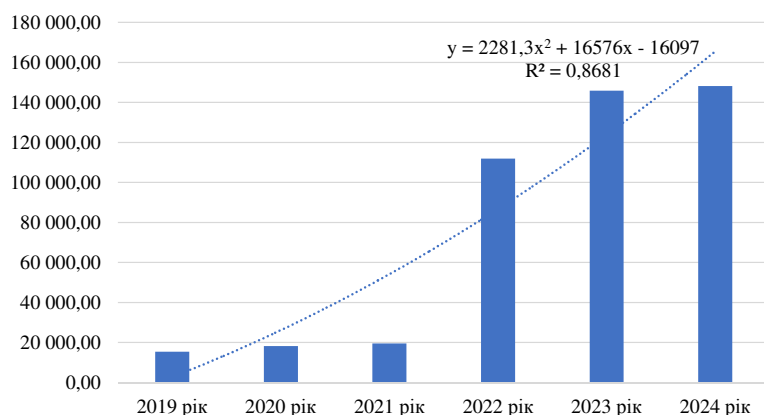
Рис. 2. Динаміка надходжень ПДФО до зведеного бюджету України за 2019–2024 рр. [7]

Отже, у 2019-2024 роках спостерігається послідовне та значне зростання надходжень від ПДФО до зведеного бюджету України. Ця позитивна динаміка може бути зумовлена декількома факторами, такими як: збільшення доходів населення, вдосконалення механізму адміністрування податку, а також зміни у податковому законодавстві щодо оподаткування доходів фізичних осіб. Зростання надходжень від податку на доходи фізичних осіб є важливим індикатором для підтримки фінансової стабільності України в умовах воєнного стану, а також це дає можливість для фінансування державних і місцевих програм у кризовий період.

Акцентуємо, що до загальної суми надходжень податку на доходи фізичних осіб, включається сума сплаченого ПДФО з грошового забезпечення та грошових винагород та інших виплат одержаних військовослужбовцями, поліцейськими та особами рядового та начальницького складу, що сплачується податковим агентом (рис. 3). За результатами дослідження виявлено чіткий зростаючий тренд з коефіцієнтом детермінації 0,87, що може пояснюватися збільшенням обсягів фінансового забезпечення військових. До прикладу, якщо порівняти кількість надходжень від даного виду об'єкту оподаткування у 2020 році, який становив – 18,2 млн грн та у 2024 році – 148,2 млн грн, тобто надходження зросли у 8,2 рази, то як наслідок, це свідчить про те, що в умовах воєнного часу внесок військовослужбовців у формування дохідної частини бюджету суттєво зріс [8].

В загальному констатуємо, що обсяг надходжень від ПДФО залежить від ряду чинників, зокрема:

- податкова політика державних органів влади у сфері справляння податку;
- рівень зайнятості населення в країні та кількість платників податку;

Рис. 3. Динаміка сплаченого ПДФО з грошового забезпечення військовослужбовців, млн грн [7]

–масштаби тіньового сектору економіки та рівень декларування доходів;
–розмір мінімальної заробітної плати та неоподатковуваного розміру доходів громадян;
–рівень фінансової грамотності населення та відповідальності платників податку у сфері оподаткування [9, с. 219].

Отже, податок на доходи фізичних осіб є важливим бюджетоутворюючим елементом та має значний фіскальний потенціал. Пріоритетними завданнями держави мають стати зменшення масштабів бідності та недопущення надмірної диференціації населення за доходами, та зростання мобільності платоспроможних громадян. Високий рівень нерівності в доходах та бідності спричиняють соціальну напругу і соціальні конфлікти. Їх наслідком (особливо в умовах політичної нестабільності) є збільшення економічних ризиків і зниження інвестиційної привабливості країни, що неминуче уповільнює темпи економічного зростання [10].

Вплив війни на оподаткування населення є комплексним і включає як законодавчі нововведення, так і реальну зміну податкових надходжень. Наприклад, у 2024 році, за даними Міністерства фінансів України, надходження від ПДФО скоротилися на 12%, що еквівалентно близько 25 млрд грн. Основними причинами стали міграція населення, закриття підприємств у зонах бойових дій і втрата робочих місць. Водночас тіньова економіка, частка якої, за експертними оцінками, досягла 30% національного ВВП, створює додаткові складнощі для забезпечення контролю за доходами громадян.

Бюджетні виклики, пов'язані з викликами воєнного стану, підштовхують до подальшого перегляду податкової політики. ПДФО залишається одним із головних джерел державного бюджету, забезпечуючи понад 15% його надходжень, відповідно до вимог Бюджетного кодексу України. В умовах воєнного стану пріоритетним завданням залишається створення збалансованої системи, яка б стимулювала платників податків до прозорості сплати та забезпечувала стабільність публічних фінансів.

Адміністрування податків у воєнний час стикається зі складними викликами, які потребують адаптації системи до нових умов. За даними звітів Державної казначейської служби України у 2024 році кількість випадків невиконання податкових зобов'язань зросла на 18%. Основною причиною цього є масштабність вимушеної міграція громадян та релокація бізнесу, що перевищила 5 мільйонів осіб. Багато з них втратили доступ до електронних сервісів, таких як «Електронний кабінет платника податків», через обмежений доступ до інтернету або технічні проблеми. Водночас уряд впровадив тимчасові заходи, такі як податкові канікули для бізнесу в постраждалих регіонах, щоб підтримати економічну активність та мінімізувати вплив кризи [11].

Воєнний час вимагає від держави перегляду основних принципів оподаткування, щоб система стала більш прозорою, ефективною та справедливою. Особливу увагу слід приділяти забезпеченню доступу громадян до фінансових сервісів і створенню механізмів адаптації для вразливих груп населення. Такі ініціативи повинні включати спрощення процедур декларування доходів, стимулювання офіційного працевлаштування та створення умов для зниження тіньової економіки. Забезпечення справедливого розподілу податкового навантаження стане ключовим фактором для відновлення економічної стабільності та довіри до державних інституцій.

Питання адаптації податкових ставок і пільг до реалій воєнного часу набуває особливого значення в умовах кризи, спричиненої збройною агресією. Податковий кодекс України визначає базову ставку податку на доходи фізичних осіб на рівні 18%, однак поточна ситуація вимагає перегляду цих стандартів. Особливої уваги заслуговують пропозиції щодо тимчасового зниження ставки ПДФО для окремих категорій населення, таких як внутрішньо переміщені особи, сім'ї загиблих військовослужбовців, а також особи з інвалідністю. Такі заходи вважаються більш справедливими з соціальної точки зору, а також необхідні для забезпечення мінімальної фінансової підтримки найбільш постраждалих груп населення. Паралельно з цим доцільним є впровадження податкових канікул або суттєвого зниження податкових навантажень для підприємств, що створюють робочі місця та працюють над відновленням інфраструктури в регіонах, постраждалих від бойових дій. Потребує уваги оподаткування високих доходів, ставка податку в цьому ракурсі може бути модифікована в напрямку зростання. Такі інструменти здатні стимулювати економічну активність і стати основою для поступового виходу з кризи.

Акцентуємо увагу, що адміністрування податків на доходи в умовах війни потребує інтеграції сучасних технологій, які б забезпечували ефективність і прозорість процесів декларування і сплати до відповідного бюджету. Використання цифрових інструментів, зокрема «Електронний кабінет платника податків», значно спрощує взаємодію між громадянами (платниками податків) та податковими органами, забезпечуючи доступ до необхідної інформації й оперативність виконання і перевірки зобов'язань. Крім того, технології штучного інтелекту та аналізу великих даних дозволяють автоматизувати перевірки, виявляти ризикові операції, а також прогнозувати можливі надходження до бюджетів відповідного рівня. Це не тільки мінімізує корупційні ризики й людські фактори щодо допущення помилок, але й дозволяє більш ефективно управляти публічними фінансами в умовах

нестабільності. Використання таких інновацій створює основу для формування адаптивної та прозорої податкової системи.

Підтримка добровільної сплати податків є важливим елементом фінансової стабільності в умовах війни. Ефективні інформаційно-просвітницькі кампанії, які наголошують на важливості кожного внеску в бюджет для підтримки обороноздатності, допомоги постраждалим і фінансування соціальних програм, спроможні підвищити рівень відповідальності громадян. Крім того, запровадження програм лояльності для сумлінних платників, таких як податкові знижки, пріоритетне надання державних послуг, модифікований функціонал «клубу білого бізнесу» може стимулювати своєчасну сплату податків. Такі заходи не тільки зміцнюють фінансову базу країни, але й сприяють формуванню довіри громадян до податкових інституцій.

Оптимізація процедур декларування доходів і сплати податків є необхідною для полегшення адміністративного навантаження, який впливає як на платників, так і на податкові органи. Впровадження єдиної уніфікованої форми звітності дозволить значно спростити процес декларування, зменшити кількість документів та мінімізувати ризики помилок. Використання онлайн-платформ для подання такої звітності забезпечить її доступність навіть для громадян у віддалених регіонах, що особливо актуально в умовах воєнного часу. Завдяки спрощенню бюрократичних процедур можна досягти не лише покращення адміністрування податків, а й підвищення рівня дисципліни, грамотності й культури серед платників. Комплексний підхід до реформування податкової системи є ключовим для забезпечення фінансової стабільності України [12].

Для покращення ефективності адміністрування ПДФО до бюджетів територіальних громад в Україні необхідно запровадити низку заходів. Зокрема, варто розглянути можливість переходу до моделі перерозподілу податку за місцем проживання платника (актуально в період воєнного стану в процесі оподаткування заробітної плати військовослужбовців), що дозволить рівномірно формувати і розподіляти податкові надходження між територіальними громадами. Водночас, доцільно спростити адміністрування податку (зокрема в частині застосування пільг), та забезпечити прозорість та транспарентність використання фінансових ресурсів, отриманих від його акумулювання до відповідного місцевого бюджету.

ПДФО також може бути використаний для підтримки стратегічних ініціатив, таких як фінансування освіти, медичних програм, екологічних проєктів та цифровізації державних послуг. Податкові надходження можуть сприяти розширенню інноваційної діяльності, підтримці підприємництва та розвитку малого бізнесу, що стратегічно важливо в контексті відбудови економіки України.

Загалом ефективне управління ПДФО має критичне значення для соціально-економічного відновлення України. Його оптимізація сприятиме фінансовій автономії територіальних громад, забезпечить соціальну рівність та створить передумови для довгострокового економічного зростання.

Список використаних джерел:

1. Ткачик Ф.П., Валігура В.А., Дмитрів В.І. Фіскально-регулюючий потенціал податку на доходи фізичних осіб. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/602>
2. Stiglitz J. E. *Economics of the public sector* (3rd ed.). W. W. Norton & Company. 2000. URL: https://www.academia.edu/37552359/Economics_of_the_Public_Sector_Joseph_E_Stiglitz
3. Oates W. E. *Fiscal federalism*. Harcourt Brace Jovanovich. 1972. URL: <https://www.jstor.org/stable/30022712>
4. Top Personal Income Tax Rates in Europe. 2025. URL: <https://taxfoundation.org/data/all/eu/top-personal-income-tax-rates-europe/>
5. Податкові системи зарубіжних країн: навч. посіб. / за ред. В. М. Федосова. К.: Центр учбової літератури, 2018. 368 с.
6. European Commission. *Taxation trends in the European Union: Data for the EU Member States, Iceland and Norway*. Publications Office of the European Union. 2023. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/system/files/2023-08/ART%20-%20Report%202023_Digital%20Version_1.pdf
7. Державний веб-портал бюджету для громадян. 2025. URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes>
8. У 2024 році до загального фонду держбюджету надійшло майже 2,2 трлн грн, з яких кожна дев'ята гривня від ПДФО та військового збору. Міністерство фінансів України. 2024. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_u_2024_rotsi_do_zagalnogo_fondu_derzhbiudzhetu_nadiishlo_maizhe_22_trln_grn_z_iakikh_kozhna_deviata_grivnia_vid_pdfo_ta_vijskovogo_zboru-4975?utm_source=chatgpt.com
9. Юрчишина Л.В. Податок на доходи фізичних осіб: механізм стягнення та джерело доходу бюджету України. *Фінанси, облік, банки*. 2016. Вип. 1. С. 215–224.
10. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010р. № 2755-VI. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
11. Грановська І.В., Макарчук І.М., Грановський О.С. Аналіз податкових надходжень до місцевих бюджетів в умовах воєнного стану. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2024. № 2 (132). С. 71–77.
12. Горин В.П., Була П.В., Чорноус В.С. Податкова політика України в умовах воєнного часу: реалії, безпекові виклики та перспективи подолання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 18. С. 23-31.

References:

1. Tkachyk, F. P., Valihura, V. A., and Dmytriv, V. I. (2021). Fiskalno-rehuliuiuchyi potentsial podatku na dokhody fizychnykh osib [Fiscal and regulatory potential of the personal income tax]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, 29. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/602>
2. Stiglitz, J. E. (2000). *Economics of the public sector* (3rd ed.). W. W. Norton & Company. Available at: https://www.academia.edu/37552359/Economics_of_the_Public_Sector_Joseph_E_Stiglitz

3. Oates, W. E. (1972). *Fiscal federalism*. Harcourt Brace Jovanovich. Available at: <https://www.jstor.org/stable/30022712>
4. Top Personal Income Tax Rates in Europe. (2025). Available at: <https://taxfoundation.org/data/all/eu/top-personal-income-tax-rates-europe/>
5. Fedosov, V. M. (Ed.). (2018). *Podatkovi systemy zarubizhnykh krain: navchalnyi posibnyk* [Tax systems of foreign countries: textbook]. Kyiv: Tsentru uchbovnoi literatury [in Ukrainian].
6. European Commission. (2023). *Taxation trends in the European Union: Data for the EU Member States, Iceland and Norway*. Publications Office of the European Union. Available at: https://taxation-customs.ec.europa.eu/system/files/2023-08/ART%20-%20Report%202023_Digital%20Version_1.pdf
7. Derzhavnyi veb-portal biudzhetu dlia hromadian [State budget web portal for citizens]. (2025). Available at: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes>
8. U 2024 rotsi do zahalnoho fondu derzhbiudzhetu nadiishlo maishe 2,2 trln hrn, z iakykh kozhna deviata hryvnia vid PDFO ta viiskovoho zboru [In 2024, almost UAH 2.2 trillion was received to the general fund of the state budget, of which every ninth hryvnia came from PIT and military levy]. (2024). *Ministerstvo finansiv Ukrainy – Ministry of Finance of Ukraine*. Available at: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_u_2024_rotsi_do_zagalnogo_fondu_derzhbiudzhetu_nadiishlo_maizhe_22_trln_grn_z_iakikh_kozhna_deviata_grivnia_vid_pdfo_ta_viiskovogo_zboru-4975?utm_source=chatgpt.com
9. Yurchyshyna, L. V. (2016). Podatok na dokhody fizychnykh osib: mekhanizm stiahnennia ta dzhерelo dokhodu biudzhetu Ukrainy [Personal income tax: collection mechanism and a source of Ukraine's budget revenue]. *Finansy, oblik, banky – Finance, Accounting, Banks*, 1, 215–224 [in Ukrainian].
10. Podatkovyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 02.12.2010 № 2755-VI [Tax Code of Ukraine: Law of Ukraine of December 2, 2010, No. 2755-VI]. *Verkhovna Rada Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
11. Hranovska, I. V., Makarchuk, I. M., and Hranovskyi, O. S. (2024). Analiz podatkovykh nadkhodzen do mistsevykh biudzhetiv v umovakh voiennoho stanu [Analysis of tax revenues to local budgets in the conditions of martial law]. *Derzhava ta rehiony. Serii: Ekonomika ta pidpriemnytstvo – The State and the Regions. Series: Economics and Entrepreneurship*, 2 (132), 71–77 [in Ukrainian].
12. Horyn, V. P., Bula, P. V., and Chornous, V. S. (2024). Podatkova polityka Ukrainy v umovakh voiennoho chasu: realii, bezpekovi vyklyky ta perspektyvy podolannia [Tax policy of Ukraine in wartime: realities, security challenges and prospects for overcoming]. *Investytzii: praktyka ta dosvid – Investment: Practice and Experience*, 18, 23–31 [in Ukrainian].